

**ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СТАНОВЛЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

У даній статті розглянуті особливості трансформації української економіки. Виділено основні дестабілізуючі фактори, що призвели до затяжної кризи в більшості сфер господарських відносин. Особлива увага приділена ідеологічній складовій трансформаційних процесів. Висновки зроблені в роботі дозволяють оцінити сучасне положення національної економіки з позиції антикризового управління.

The features of transformation of the Ukrainian economy are considered in this article. Basic destabilizing factors, resulting in the protracted crisis in most spheres of economic relations, are selected. The special attention is spared the ideological constituent of transformation processes. Conclusions are done in work allow to assess the modern situation of national economy from position of anticrisis management.

Вступ. Постановка проблеми. Дослідження існуючих проблем у нашій державі приводить до джерел його становлення як країни з ринковою економікою. Трансформація командно-адміністративної економіки торкнулася всієї системи господарювання і призвела до незворотних наслідків. Дане дослідження потребує у визначенні особливостей даного становлення. Розгляд питання розвитку нашої держави, з точки зору ідеології ринкових відносин, дозволить визначити ступінь розвитку основних економічних процесів та їх вплив на практичну діяльність суб'єктів господарювання. Крім того, це дозволить виявити певну тенденцію у їх розвитку і визначити особливості української трансформації на пострадянському просторі.

Зв'язок з останніми дослідженнями і публікаціями, науковими і практичними завданнями. Наукові дослідження, які зазначені вище, здійснюються вже протягом досить тривалого проміжку часу, що дозволяє прийти до певних висновків та узагальнень [1,2,7]. Практична значимість даного дослідження пов'язана з її пріоритетністю в стратегічній політиці держави. Державні програми спрямовані на подолання кризи шляхом вивчення основних причин, що призвели до неї і упровадження відповідних антикризових заходів, розроблених з урахуванням сучасного становища.

Неоднозначність суджень про стан національної економіки і факторів, що

призвели до посилення кризових процесів, підлягає подальшому вивченню і виявленню причинно – наслідкових зв'язків, що обумовлює актуальність.

Постановка задачі. Встановлення взаємозв'язку між ретроспективними і прогностичними станами національної економіки, факторів, що стримують економічний розвиток. А також у визначенні ідеології становлення нашої держави з точки зору ринкових трансформацій і формуванні єдиної термінології, що дозволяє позначити неоднозначність процесів, що протікають.

Методологія дослідження. Теоретичну основу дослідження склали фундаментальні положення економічної теорії і системного підходу у філософії, роботи вчених у даній сфері. Методологічною основою є методи комплексного системного аналізу, методи порівняльного і логічного узагальнення.

Результати дослідження. Дослідження в даній сфері свідчать про багатьох апобаральних явищах, що мають місце в національній економіці і почати необхідно з початкового моменту одержання статусу суверенної держави. Потенціал господарювання, накопичений при тоталітарній економіці не відповідав ідеології ринкової економіки. З переходом у ринкову економіку існуючий режим показав повну нездатність швидко відреагувати на зміни, що відбуваються, і адаптуватися до нових умов господарювання, що у свою чергу призвело до затяжної кризи, наслідки якого відчуваються дотепер.

Поняття «криза» було відсутнє як таке через державну підтримку, що виражалася на всіх необхідних рівнях. Відмітна роль держави при стабілізації економічного положення на даний момент не грає настільки вагомої ролі, а в деяких випадках ускладнює і без того важке становище підприємств. У державах з розвинутою ринковою економікою, при дослідженні причин, що призвели до кризової ситуації виявили, що переважне місце належить внутрішнім факторам. Кризова ситуація, що виникла на підприємстві, є цілком керованим явищем, і підприємство в праві очікувати допомоги у відновленні нормального фінансового стану. У нашому випадку, переважним фактором розвитку кризи є зовнішні фактори.

Ці знання допоможуть найбільш повно визначити особливості антикризового управління в Україні. Але перш ніж перейти до дослідження даних особливостей, необхідно визначити, на якій стадії економічних відносин знаходиться економіка України.

Економіка України, як і економіка будь-якої держави, знаходиться в трансформаційному режимі. Перш ніж розглянути відмінні риси української трансформації необхідно дати визначення даному поняттю. Доктор філософських наук З. Голенкова говорить про те, що поняття „трансформація” досить часто вживається для позначення тих процесів, що сьогодні відбуваються в колишніх соціалістичних країнах. Цим терміном, як і терміном „модернізація”, прагнуть підкреслити неідеологічний характер змін, що відбуваються, але в реальності ці поняття несуть у собі різну базу ідеології. Якщо для одних трансформація – це позитивний процес, який варто всіляко підтримувати, у результаті якого вчорашні країни соціалізму повинні повернутися до числа нормальних, демократичних цивільних суспільств, що ефективно розвиваються. То для інших трансформація – це процес негативний, руйнівний, нав'язаний ззовні, що привів до невідповідності економіки, суспільного порядку і духовних основ цих суспільств” [4].

Найчастіше можна зустріти, що стан сучасної економіки називають перехідним. Таке поняття «трансформація» і «перехід» є відмінними [13]. Поняття „перехідний” передбачає, що існує прямий шлях від якогось одного стану до якоїсь певної стадії, наприклад, від централізованої планової економіки до ринкової економіки. Поняття переходу передбачає чіткий кінцевий пункт економічного розвитку, наприклад вільну ринкову економіку. Теорія переходу визначає мету змін і визначає, коли ця мета досягнута. Перехід має обмежені часові і просторові рамки тому, що рано або пізно він повинен закінчитися, незалежно від результату. Цей статичний спосіб бачення не застосовують у трансформаційному підході, що розглядає різноманітні економічні, політичні, соціокультурні зміни. Результат цих трансформацій відкритий і не задається на початку або під час змін, вони відбуваються постійно і не мають обмежень у просторово-часовому вимірі. „Трансформація, – на думку С. Катаєва, – визначає новий вимір світу, а не підкоряється канонам. У стабільному суспільстві зміни мають передбачувані результати. У суспільстві, що трансформується, немає сталих зв'язків між елементами, тому наслідки змін передбачити практично неможливо, а отже, росте ризик помилок” [7]. Таку ж оцінку явищу трансформації дає Г. Михальченко: „...трансформація, зміна, розвиток можуть бути орієнтовані на зміну реалій у будь-якому напрямку: уперед, назад, убік, по колу, тощо...” [12].

Тому, трансформація є неминучим явищем. Категорія „трансформація

суспільства” дає можливість виважено охарактеризувати сутність процесів, що відбуваються в суспільстві. При такому підході уникають, з одного боку, зайво катастрофічних оцінок сучасності, а з іншого боку – схильності до безоглядно оптимістичних прогнозів [12].

Відмінною рисою українських трансформаційних процесів від інших економічно розвинутих держав є те, що вони носили революційний характер.

За словами академіка НАН України І. Лукінова, „В кінці ХХ сторіччя Україна змінила свої напрямки майбутнього соціально-економічного розвитку, стала на шлях радикальних соціально-економічних і політичних змін з урахуванням досвіду і досягнень розвинутих країн світу. Однак у результаті відсутності в нашій державі національної трансформаційної моделі і невдалого запозичення чужих моделей економічного розвитку, зокрема моделі економічних реформ, що відомий як „вашингтонський консенсус”, на жаль, перехід у нову якість придбав руйнівний характер. Замість прогресивних економічних і науково-технологічних зрушень, побудови соціально орієнтованої демократичної держави, підвищення матеріального добробуту і духовного рівня життя народу, Україна опинилася в глибокому занепаді”. За період кризи 1991-2001 р. Україна втратила 75% ВВП і близько 15 млн. робочих місць [11]. Специфіка трансформаційних процесів в Україні полягає в тім, що вони відбуваються в умовах непогодженості різних варіантів їх інтерпретації різними соціокультурними групами. Зрозуміло, такі явища можна констатувати в якому-небудь суспільстві, що стало на шлях трансформаційних змін. У тих суспільствах, де зберігається можливість діалогу, можна вести прийнятний варіант трансформації. Він повинен, з одного боку, сприяти підвищенню ефективності найважливіших форм діяльності (економіка, політика), а з іншого, інтерпретація трансформації, що виникає в процесі діалогу, повинна бути освоєна значною частиною суспільства, перетворитися у внутрішній зміст його культури і діяльності.

Нові виклики світової економіки в ХХІ столітті поставили Україну перед об'єктивною необхідністю розвитку в умовах глобалізації. Доля України не може не викликати побоювань тому, що вона виявилася неготовою до глобальної конкуренції і глобальної інтеграції. Проблеми соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації пов'язані з тим, що країні приходится вирішувати питання оптимального включення в глобальну економіку в умовах незавершеної системної соціально-економічної і політичної

